

Sygn. akt II UK 295/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku H. A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 lutego 2014 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 lutego 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 grudnia 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ustalenia H. A. prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, przewidzianych przepisem art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wskazując, że wprawdzie ubezpieczony ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy,

jednakże nie spełnia warunku 15-letniego stażu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy nie uwzględnił między innymi okresu zatrudnienia od dnia 1 grudnia 1970 r. do dnia 30 kwietnia 1979 r. w Ośrodku Transportu Leśnego w G. jako pracy w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 13 października 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. U podstaw tego wyroku legło ustalenie, że w okresie zatrudnienia w Ośrodku Transportu Leśnego od dnia 1 września 1973 r. do dnia 25 listopada 1973 r. oraz od dnia 1 lutego 1974 r. do dnia 30 kwietnia 1979 r. H. A. wykonywał pracę kierowcy pojazdu samochodowego powyżej 3,5 tony, która stanowiła pracę w szczególnych warunkach, natomiast w okresach zatrudnienia: od dnia 1 grudnia 1970 r. do dnia 31 sierpnia 1973 r. i od dnia 26 listopada 1973 r. do dnia 31 stycznia 1974 r. ubezpieczony wykonywał pracę pomocnika kierowcy, która nie podlega zaliczeniu do okresów pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca wykazał jedynie 13 lat, 5 miesięcy i 23 dni pracy w szczególnych warunkach, zamiast wymaganego co najmniej 15 letniego okresu.

Wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2011 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację wnioskodawcy, a postanowieniem z dnia 23 listopada 2011 r. w sprawie II UK 155/11 Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W dniu 2 maja 2012 r. H. A. złożył ponowny wniosek o ustalenie mu prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym ponownie domagając się zaliczenia jako pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Ośrodku Transportu Leśnego od dnia 1 grudnia 1970 r. do dnia 30 kwietnia 1979 r. W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał na nowe dowody z zeznań świadków na okoliczność wykonywania pracy w szczególnych warunkach w okresie zatrudnienia w Ośrodku Transportu Leśnego.

Decyzją z dnia 17 maja 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ustalenia wnioskodawcy prawa do emerytury wobec nieudowodnienia co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Od powyższej decyzji odwołanie wniósł H. A. Postanowieniem z dnia 27 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił odwołanie.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd ten powołał treść art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. oraz wskazał, że kwestia prawa do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych, w tym sprawa oceny charakteru pracy świadczonej przez ubezpieczonego w okresie jego zatrudnienia w Ośrodku Transportu Leśnego została już rozstrzygnięta prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w sprawie III AUa .../10, który oddalił apelację od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 5 kwietnia 2010 r. w sprawie XV U .../10, oddalającego odwołanie wnioskodawcy od niekorzystnej dlań decyzji organu rentowego. Sąd pierwszej instancji podniósł, że wszczynające postępowanie sądowe odwołanie od decyzji w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu, stąd też w sytuacji, gdy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa została już prawomocnie osądzona, sąd powinien odwołanie odrzucić na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł H. A., domagając się jego zmiany.

Postanowieniem z dnia 28 lutego 2013 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił zażalenie. W uzasadnieniu postanowienia Sąd wskazał, że spór w przedmiotowej sprawie koncentrował się na kwestii, czy zachodzą wszystkie przesłanki z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. do odrzucenia odwołania skarżącego od decyzji organu rentowego z dnia 17 maja 2012 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej sprawie nie zachodziły przesłanki z art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, ponieważ po uprawomocnieniu się decyzji z dnia 29 grudnia 2009 r. H.A. nie przedłożył nowych dowodów, ani nie ujawnił okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym - teza zgłaszanych przez wnioskodawcę środków dowodowych nie pozwalała bowiem na poczynienie odmiennych ustaleń co do spełnienia przez niego przesłanki z § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w okresach zatrudnienia na stanowisku

pomocnika kierowcy. Sąd wskazał, że w sytuacji, gdy organ rentowy wyda decyzję dotyczącą tej samej podstawy faktycznej i prawnej, która jest objęta poprzednim wyrokiem (zwłaszcza przy braku przesłanek z art. 114 ustawy emerytalnej), to w razie wniesienia odwołania od takiej decyzji zachodzi powaga rzeczy osądzonej (por. postanowienie SN z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie I UK 299/11, LEX nr 1214545). Ponieważ stronami postępowania w niniejszej sprawie podobnie, jak w sprawie III AUa .../10 zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 kwietnia 2011 r. byli: Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz H. A., zaś zaskarżona decyzja dotyczyła tej samej podstawy faktycznej i prawnej, która była już objęta powołanym wyżej prawomocnym wyrokiem, niedopuszczalne było merytoryczne rozpoznawanie odwołania od tej decyzji z uwagi na powagę rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). Wobec braku nowej podstawy faktycznej i prawnej oraz występującej tożsamości podmiotowej sporu, zdaniem Sądu odwoławczego, zostały spełnione łącznie wszystkie, wynikające z treści art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., przesłanki odrzucenia odwołania H. A. od decyzji organu rentowego z dnia 17 maja 2012 r. W konsekwencji prawidłowo Sąd pierwszej instancji na mocy art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., odrzucił odwołanie skarżącego od decyzji z dnia 17 maja 2012 r.

Wnioskodawca zaskarżył w całości postanowienie Sądu Apelacyjnego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lutego 2013 r. Zaskarżonemu orzeczeniu wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa procesowego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. polegające na błędnym przyjęciu, że zgłoszone przez ubezpieczonego we wniosku z dnia 2 maja 2012 r. dowody nie stanowią nowych dowodów w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w związku z czym w sprawie zachodzą wszystkie przesłanki do odrzucenia odwołania ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 17 maja 2012 r. Z powyższych względów ubezpieczony wniósł o uchylenie w całości postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 28 lutego 2013 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozstrzygnięcia przez Sąd drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie nowy wniosek o emeryturę został złożony w trybie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej (lub z urzędu), jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Złożenie wniosku o świadczenie z ubezpieczeń społecznych w tym trybie ma tę konsekwencję, że niedopuszczalne jest wykazywanie, że wszystkie wymagane prawem warunki nabycia tego świadczenia były spełnione przed zamknięciem rozprawy w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem, którym uprzednio odmówiono wnioskodawcy przyznania świadczenia.

Rozpoznając odwołanie w sprawie, w której wnioskodawcy wyraźnie chodziło o ponowne ustalenie prawa do świadczenia, Sąd powinien przede wszystkim zbadać, czy istnieją podstawy zastosowania art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W takiej sytuacji, gdy wcześniej zapadł prawomocny wyrok sądu ubezpieczeń społecznych oddalający odwołanie ubezpieczonego od decyzji odmownej, w której organ rentowy odmówił ustalenia prawa do określonego świadczenia, zaś wnioskodawca ponownie ubiega się o to samo świadczenie w kolejnym postępowaniu odwoławczym (sądowym), to możliwe są następujące przypadki: 1) został złożony nowy wniosek o świadczenie, bez powołania się na nowe dowody lub okoliczności istniejące sprzed daty wydania decyzji oraz bez powołania się na nowe, późniejsze zdarzenia - wówczas zachodzi powaga rzeczy osądzonej w myśl art. 366 k.p.c.; 2) w nowym wniosku ubezpieczony powołuje się na późniejsze zdarzenia, które miały miejsce po zamknięciu rozprawy w sprawie poprzedniej prawomocnie zakończonej - wówczas nie ma powagi rzeczy osądzonej, jakkolwiek ze względu na treść art. 365 § 1 k.p.c. występuje związanie sądu orzekającego w aktualnym postępowaniu poprzednim wyrokiem; 3) w kolejnym wniosku ubezpieczony powołuje się na nowe okoliczności lub dowody istniejące przed datą wydania poprzedniej decyzji - wówczas zastosowanie ma art. 114 ust. 1

ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W tym ostatnim przypadku należy w pierwszej kolejności zbadać przesłanki dopuszczalności złożenia takiego wniosku i w razie stwierdzenia ich braku organ rentowy powinien odmówić ponownego ustalenia prawa do świadczenia, także wówczas, gdy brak wpływu na świadczenie wynika ze związania wyrokiem sądu wydanego poprzednio co do tego świadczenia (art. 365 § 1 k.p.c.). Jeśli organ rentowy wyda decyzję dotyczącą tej samej podstawy faktycznej i prawnej, która była objęta poprzednim wyrokiem (zwłaszcza przy braku przesłanek art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), to w razie wniesienia odwołania od takiej decyzji zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Natomiast, gdy organ rentowy wyda decyzję odmowną, ale w odniesieniu do innej podstawy faktycznej niż ta, która była objęta poprzednim wyrokiem, to nie występuje przypadek powagi rzeczy osądzonej. Innymi słowy, prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury ma powagę rzeczy osądzonej w sprawie z odwołania od decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim prawomocnym wyroku sądu.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2011 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustalił, że ubezpieczony nie wykazał 15 lat pracy w warunkach szczególnych, a wyłącznie okres 13 lat 5 miesięcy i 23 dni. Ze stanu faktycznego ustalonego w tamtym postępowaniu, w szczególności z opisu czynności wykonywanych przez ubezpieczonego od 1 grudnia 1970 r. do 31 sierpnia 1973 r. i od 26 listopada 1973 r. do 31 stycznia 1974 r. wynikało, że ubezpieczony wykonywał pracę pomocnika kierowcy. Pracę kierowcy wykonywał w tym czasie sporadycznie, kierując pojazdem w czasie przerwy śniadaniowej kierowcy, czasem na wymianę z kierowcą w przypadku dłuższych tras lub pracował jako kierowca na tzw. „skoczka” zastępując chorych lub urlopowanych kierowców. W ocenie tego Sądu ubezpieczony nie spełnił wynikającego z § 2 Rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze warunku wykonywania pracy o takim charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

We wniosku z dnia 2 maja 2012 r. H. A. domagał się ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym powołując się na nowe dowody z zeznań świadków: [...] wskazujące, że w okresach zatrudnienia w Ośrodku Transportu Leśnego na stanowisku kierowcy i pomocnika kierowcy wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Wydana w wyniku rozpatrzenia powyższego wniosku decyzja z dnia 17 maja 2012 r. opierała się na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, co wydany uprzednio prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie III AUa .../10, tj.: niespełnienie przesłanki posiadania wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że z uwagi na zakres związania organu rentowego treścią poprzedniego prawomocnego wyroku, nie ziściły się przesłanki ponownego ustalenia prawa do emerytury określone w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Nowe dowody nie miały i nie mogły mieć wpływu na prawo do świadczenia, skoro w spornym okresie pracy zostało prawomocnie ustalone, że ubezpieczony nie spełnił wynikającego z § 2 Rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze warunku wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Skoro organ rentowy wydał decyzję dotyczącą tej samej podstawy faktycznej i prawnej, która była już objęta poprzednim prawomocnym wyrokiem sądu, to odwołanie od niej nie mogło być merytorycznie rozpoznane przez Sąd z uwagi na powagę rzeczy osądzonej.

W tym układzie procesowym prawidłowe było odrzucenie odwołania przez Sąd Okręgowy z powołaniem się na przesłankę wskazaną w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. oraz oddalenie zażalenia od tego rozstrzygnięcia przez Sąd Apelacyjny, a powołany w tym zakresie w skardze kasacyjnej zarzut obrazy prawa procesowego (art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. jest bezzasadny.

Z powołanych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

